

Plan för hållbarhet Utbildningsförvaltningen

Piteå kommun

Innehåll

1	Inledning.....	4
1.2	Användning/tillämpning av planen	5
1.3	Rapportering och överlämning.....	5
1.4	Definition Hållbar utveckling	6
1.5	Målområden.....	6
1.6	Målområdenas förhållande till hållbarhetsaspekterna.....	7
1.7	Kunskapsfestivalen	7
1.8	Sortering i förskola och skola	7
2	Skola för hållbar utveckling	8
2.1	Syfte.....	8
2.2	Mål.....	8
2.3	Tidsplan	8
2.4	Innehåll.....	8
2.5	Utvecklarstöd	9
2.6	Rapportering.....	9
3	Giftfria förskolor	10
3.1	Syfte.....	10
3.2	Mål.....	10
3.3	Tidsplan	11
3.4	Utvecklarstöd	12
3.5	Rapportering.....	12
4	Plan för mångfald	13
4.1	Syfte.....	13
4.2	Mål.....	13
4.3	Målgrupper.....	13
4.4	Tidsplan	14
4.5	Uppföljning och återrapportering	15
5	Piteå Naturskola	16
5.1	Syfte.....	16
5.2	Mål.....	16
5.3	Tidsplan	17
5.4	Utvecklarstöd	18

5.5	Rapportering.....	18
6	Riktlinjer och vägledning för media- och IT-etik	19
6.1	Syfte.....	19
6.2	Mål.....	19
6.3	Målgrupper.....	19
6.4	Strategi för att nå målen	19
6.5	Årshjul.....	19
	Bilagor.....	20
7	Skola för hållbar utveckling	20
8	Handlingsplan för giftfria förskolor	21
9	Mångfaldsplan	26
10	Piteå Naturskola	27
11	Riktlinjer för medie och IT- etik i Piteå kommuns skolverksamhet.....	33
12	SKA frågor Normer och värden	36
13	Avfallshantering i förskolan och skolan.....	37

I Inledning

Att bedriva ett strategiskt arbete för en hållbar utveckling är en naturlig del av skolväsendets nationella uppdrag, utifrån vilket skolans arbete styrs.¹

I Piteå är hållbarhetsarbetet inom utbildningen även ett kommunalt uppdrag, då Piteå kommun sedan 2010 bedrivit ett strategiskt förvaltningsövergripande arbete för hållbar utveckling. I närtid har detta skett genom medverkan i Energimyndighetens program ”Uthålliga kommuner” där ett av målen var att upprätta en *Klimat- och energiplan*² där samtliga förvaltningar bidragit med att ställa upp egna ambitiösa utvecklingsmål. Utbildningsförvaltningens bidrag till planen är att samtliga förskolor och skolor ska inneha utmärkelsen *Skola för hållbar utveckling år 2020*.

Sedan 2014 pågår också ett strategiskt arbete med att minska barnens exponering för hormonstörande kemikalier i projektet *Giftfri förskola*. Även detta projekt är förvaltningsövergripande och innefattar såväl måltider som städ, fastigheter och miljöinspektörer.

Piteå Naturskola arbetar för att sprida kunskap och lämpliga arbetsmetoder, för att främja en ekologisk hållbarhet. Naturskolan startade 2007 och är sedan dess en kommunövergripande resurs framförallt inom naturvetenskap och teknik.

Hållbarhetsarbetet har som bekant inte bara en ekologisk och ekologisk komponent utan också en social, vilken berör arbetet för mångfald. Ett av de kommunala målen är att Piteå ska vara en stad med mångfald och där är skolans arbete mot diskriminering och kränkande behandling centralt. Varje förvaltning har på uppdrag av politikerna ställt upp sin egen *Mångfaldsplan* som delar av en större helhet. Planens syfte är att stödja rektorer och pedagoger i *arbetet mot diskriminering för inkludering*. Mångfaldsplanen är en hörnsten i förvaltningens arbete för social hållbarhet. En viktig del av arbetet mot kränkningar är förvaltningens *Riktlinjer och vägledning för medie- och IT-etik*. I dessa finns gällande lagar och direktiv enkelt sammanfattade som ett stöd till verksamheten. Tanken är att riktlinjerna ska vara en naturlig del av verksamhetens Plan mot diskriminering och kränkande behandling.

¹ Utbildningen inom det svenska skolväsendet syftar enligt skollagen (2010:800) 1 kap. 4 . Samtliga skolformers läroplaner innefattar området normer och värden, i syfte att barn och elever ska utveckla omsorg om både människor och miljö.

² 2015 ersattes Piteås Klimat- och energiplan av *Plan för hållbarhet*

I.2 Användning/tillämpning av planen

Planen för hållbarhet ska ses som ett stöd i arbetet med hållbar utveckling. Den ska vara som en manual när man vill sortera mål och aktiviteter utifrån förvaltningens hållbarhetsperspektiv.

- Planen utgör förvaltningens interna styrdokument i hållbarhetsfrågor.
- Vid presentationer och redovisningar där hållbarhetsperspektiven ska belysas. Planens perspektiv och inriktningar ska underlätta redovisningens upplägg.
- Som stöd vid kartläggningar. Kan ge en struktur som gör det lättare att se perspektiv och inriktningar som rubriker i nulägesbeskrivningar.
- För uppföljningar, både på övergripande nivå samt förvaltningsnivå. Tydliggör allt som vi redan gör med hållbarhetsperspektiv. Gör vi rätt saker? Hur kan vi samverka?
- Vid konsekvensbeskrivningar för att få med flera perspektiv till olika underlag.

I.3 Rapportering och överlämning

I huvudsak sker rapportering inom de olika hållbarhetsområdena genom att förskolechefer och rektorer gör sin beskrivning av *nuläge* och sin *analys* som en del av målområdet normer och värden. I bilagorna rapporterar Naturskolan med sin årsberättelse, liksom en sammanfattning och nulägesbeskrivning av det underlag som inrapporterats av rektorer och förskolechefer. Överlämning av den årsvis reviderade Planen för hållbarhet sker till september månads nämndssammanträde.

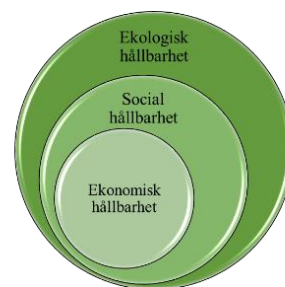
I.4 Definition Hållbar utveckling

En hållbar samhällsutveckling innebär att våra gemensamma resurser förvaltas på ett sätt som är långsiktigt, effektivt och stabilt för kommande generationer och andra delar av världen. Hållbar utveckling förutsätter helhetssyn med balans mellan sociala, ekologiska och ekonomiska perspektiv. I modell A samverkar de olika perspektiven utan inbördes ordning medan modell B förutsätter ekologisk hållbarhet för att det ska vara möjligt att vara ekonomiskt och socialt hållbara. Idag använder de flesta svenska myndigheter, liksom miljöorganisationerna, framförallt modell B.

A

B

Det pågår idag ett intensivt samtal kring hur innehållet i och definitionen av begreppen ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet ska förstås. Här är det viktigt att begreppen tas upp till diskussion då olika aktörer möts så att man inte bär med sig helt olika förväntningar på vad exempelvis ekonomisk hållbarhet innebär.

I.5 Målområden

Utbildningsförvaltningen har att ta hänsyn både till kommunala och nationella mål. I båda fallen finns mål som berör hållbar utveckling och vår uppgift är att sammanfoga dessa så att vi, i vårt arbete med kommunala mål, också svarar upp mot de nationella målen inom målområdet normer och värden. Förvaltningens arbete med hållbar utveckling berör fem huvudområden:

- Skola för hållbar utveckling
- Giftfria förskolor
- Mångfald
- Naturskolan
- Media och IT etik

I.6 Målområdenas förhållande till hållbarhetsaspekterna

Normer och värden

Social hållbarhet	Ekologisk hållbarhet	Ekonomisk hållbarhet
Skola för hållbar Utveckling	Skola för hållbar Utveckling	Skola för hållbar Utveckling
Mångfald	Giftfri förskola	Giftfri förskola
Media och IT Etik	Naturskolan	Naturskolan

Utöver ovan nämnda områden understödjs hållbarhetsarbetet av Piteå Kunskapsfestival och Sortering i förskola och skola.

I.7 Kunskapsfestivalen

Vid förvaltningens årligt återkommande utbildningsmessa, Piteå Kunskapsfestival, är hållbar utveckling ett av huvudspåren

I.8 Sortering i förskola och skola

Projektet *Sortering i förskola och skola* som syftar till att samtliga förskolor och skolor ska sortera sitt avfall som en del i det ekologiska och ekonomiska hållbarhetsarbetet. En beskrivning av projektet finns i bilaga 7.

2 Skola för hållbar utveckling

2.1 Syfte

På Skolverkets hemsida står det att ”Syftet med utmärkelsen är att stödja och vara en inspirationskälla i det pedagogiska arbetet med hållbar utveckling från förskola till vuxenutbildning. För att få utmärkelsen krävs att verksamheten, uppfyller ett antal kriterier och lämnar in en ansökan. Utmärkelsen Skola för hållbar utveckling berör samtliga tre aspekter av hållbar utveckling”.

Utmärkelsen ska stödja och inspirera förskolans och skolans arbete med hållbar utveckling i enlighet med befintliga styrdokument och med Piteå kommuns avsiktsförklaring: ”Piteå attraktivt och uthålligt”.

2.2 Mål

2010 togs beslut i Kommunfullmäktige att anta en Klimat- och energiplan i vilken det står att alla kommunens förskolor och skolor ska inneha utmärkelsen Skola för hållbar utveckling *senast 2020*.

Förvaltningens egen målsättning är att *samtliga enheter ska inneha utmärkelsen år 2020 vilket förutsätter att arbetet med utmärkelsen ska vara en del av det systematiska kvalitetsarbetet*.

2.3 Tidsplan

Varje enhet ansvarar själv för att ansöka om utmärkelsen och inrapportera resultatet i sitt systematiska arbete. Efter tre år måste ansökan förnyas för att utmärkelsen ska gälla.

2.4 Innehåll

I ansökan besvaras frågor om:

- personal och barns/elevs delaktighet i arbetet med hållbar utveckling
- rektors/förskolechefs information till nyanställda
- förskolans/skolans utbyte och kontakter med omvärlden
- fortbildning av personal
- verksamhetens egna utvecklingsmål

2.5 Utvecklarstöd

Verksamheten erbjuds stöd genom:

- Introduktionsföreläsningar
- Processtöd under skrivande av ansökan
- Erfarenhetsutbyten eller andra frågor inom sitt hållbarhetsarbete.
- Fortbildning, fr.a. genom spåret ”Hållbar utveckling” under Piteå Kunskapsfestival

2.6 Rapportering

I juni rapporterar alla förskole- och skolområden in sitt nuläge och sin analys utifrån målområdet normer och värden. Inom normer och värden följer vi upp arbetet med Skola för hållbar utveckling. I hösten görs en förvaltningsövergripande analys som sedan presenteras för nämnden.

*På detta vis förklarar man
hållbar utveckling i Infjärdens
förskolor*

3 Gifrfria förskolor

Naturskyddsföreningen inledde 2013 ett arbete med att kartlägga barns exponering för hormonstörande kemikalier i förskolan. Resultatet av kartläggningen och förslag till åtgärder för att minska barnens exponering, lades fram 2014 i ett antal mycket uppmärksammade publikationer. Följden blev att ett stort antal av landets kommuner påbörjade ett eget arbete för att göra sina förskolor gifrfria. Samma år beslöt även kommunfullmäktige i Piteå att uppdra åt Utbildningsförvaltningen att, tillsammans med inköpsavdelningen, påbörja ett eget arbete för gifrfria förskolor.

3.1 Syfte

Piteås förskolor ska vara en plats där barnen inte utsätts för ämnen som är skadliga för deras utveckling och hälsa.

3.2 Mål

1. Det ska finnas en hög kompetens hos pedagogerna för att kunna identifiera och rensa ut olämpligt material.
2. Föremål som innehåller skadliga ämnen, t.ex. leksaker, förbrukningsmaterial, textilier och möbler, ska rensas ut. Rensningen ska ske utifrån en prioriteringsordning där de skadligaste ämnena rensas ut omgående medan vissa mindre skadliga material byts ut på sikt.
3. Att samtliga inköp till förskolorna ska ske genom kommunens avtalskatalog. Upphandling av leksaker, möbler och förbrukningsmaterial ska göras med Upphandlingsmyndighetens ”Baskrav för Giftfri förskola”.
4. Ansvarsfördelningen för städningen ska ses över och nya rutiner upprättas. Vem städar vad och hur ofta sker det? Kan områden identifieras där det inte alls städas eller där det saknas rutiner?
5. Ny kunskap kring giftiga produkter ska snabbt komma förskolorna till del
6. *Gifrfria ytskikt i samband med nybyggnad och renoveringar.. I samverkan med fastigheter och service*
7. *Arbeta för en giftfri miljö i samband med barnens måltider. I samverkan med fastigheter och service*

3.3 Tidsplan

2015

- Utbildning av inköpsansvariga på varje förskola
- Utbildning av pedagoger under Piteå Kunskapsfestival
- Nya inköpsrutiner via Upphandlingsmyndighetens baskrav för Giftfri förskola.

2016

- Inköp av nya giftfria vilmadrasser till alla kommunala förskolor
- Övergång till giftfria Nitrilhandskar enligt standard inom vård och omsorg
- Tillsyn och dialog med miljöinspektör. Översyn av städrutiner.
- Utbildning av pedagoger under Piteå Kunskapsfestival
- Rutiner för återkoppling och inrapportering fastställs genom förskolornas systematiska kvalitetsarbete
- Återkoppling angående köptrohet via inköp
- Giftfria ytskikt vid om och nybyggnation (fastigheter)
- Översyn av tallrikar och glas till förskolorna (måltidsservice)
- Dialog med övriga förvaltningar kring utvecklingsområden

2017-2020

- Utfasning av möbler och andra mer kostsamma inventarier

2018

- Ny tillsyn av miljöinspektör
- Nya områden hos Upphandlingsmyndigheten för upphandling till Giftfri förskola tillämpas, exempelvis gällande förbrukningsmaterial
- Förvaltningsövergripande utvecklingsarbete

2021-

- Såväl internt som förvaltningsövergripande samarbete för att upprätthålla kunskap och kvalitet med en helhetssyn kring giftfria förskolor.

3.4 Utvecklarstöd

Verksamheten erbjuds utvecklarstöd genom:

- Inhämtande och spridning av information kring olika material och ämnen i förskolan. Exempel på detta är användandet av limpistoler, strykning av pärlplattor, eller vilka handskar som är lämpliga vid exempelvis blöjbyten.
- Fortbildningsinsatser kring gifter, giftfria inköp, pedagogik för giftfritt sker fr.a. under Piteå Kunskapsfestival.
- Dialog med övriga förvaltningar och miljöinspektör.
- Gemensamma punktinsatser kring specifika frågor. Exempelvis byte av vilmadrasser.

3.5 Rapportering

I juni rapporterar alla förskoleområden in sitt nuläge och sin analys utifrån målområdet normer och värden. Inom normer och värden följer vi upp arbetet med giftfria förskolor. I höst görs en förvaltningsövergripande analys som sedan presenteras för nämnden. Se bilaga 1.

4 Plan för mångfald

Varje förvaltning har ett eget ansvar att konkretisera utbildningsinsatser och åtgärder för att stärka arbetet med mångfald utifrån diskrimineringsgrunderna och den aktuella situation som råder i kommunen.

4.1 Syfte

Förskolans och skolans uppgift är att hålla mångfaldsperspektivet levande i barnens och ungdomarnas vardag. Attityder och värderingar för mångfald ska genomsyra verksamheten och inte bara märkas vid incidenter.

Värderingar och attityder formas tidigt i livet och följer oftast med till vuxenlivet, därför är förskolans och skolans förebyggande insatser inom mångfaldsområdet viktiga för våra barn och ungdomars framtid liksom för samhället i stort.

Att personalen och i Piteås skolor och förskolor ska ha ett medvetet förhållningssätt för integration och mångfald som bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet.

4.2 Mål

Att samtliga skolor och förskolor i Piteå kommun utbildas i arbetet med normer och förhållningssätt för mångfald.

Att förskolan och skolan, utifrån nya insikter och kunskaper, hittar styrkor och svagheter i det egna arbetet och finner vägar att utveckla sitt proaktiva arbete för mångfald. Att förskolan och skolan, med dessa utgångspunkter, årligen reviderar sin plan mot diskriminering och kränkande behandling med målet att den ska vara relevant, känd och utgöra ett verkligt stöd i det dagliga lärandet.

4.3 Målgrupper

Både barn/elever, personal och föräldrar ska vara/känna sig delaktiga i arbetet för mångfald och mot diskriminering och kränkande behandling.

4.4 Tidsplan

2014

- Uppdrag från Kommunledningskontoret till Utbildningsförvaltningen att upprätta en mångfaldsplan.

2015-2016

- Pilotförskolor och pilotskolor för mångfald väljs ut, första område är Öjebyn där samtliga enheter från förskola t.o.m. högstadiet deltar
- Kompetensutveckling och processtöd vid tre träffar fördelade på läsåret 2015/2016
- Utvecklingsarbete vid förskolorna och skolor
- Revidering av Plan mot kränkande behandling
- Samtliga pedagoger erbjuds fortbildning och processtöd inom mångfald och integration under Piteå Kunskapsfestival

2016-2018

- Arbete med Pitholmsområdet. Dialog med rektorer och förskolechefer kring innehåll och träffar
- Kompetensutveckling och processtöd vid tre träffar fördelade på läsåret 2016/2017
- Utvecklingsarbete vid förskolorna och skolor
- Revidering av Plan mot kränkande behandling
- Erbjudande går ut till övriga rektorer att kliva på som nästa område.
- Samtliga pedagoger erbjuds fortbildning och processtöd inom mångfald och integration under Piteå Kunskapsfestival

4.5 Uppföljning och återrapportering

I juni rapporterar alla förskoleområden in sitt nuläge och sin analys utifrån målområdet normer och värden. Inom normer och värden följer vi upp arbetet mot trakasserier och diskriminering i allmänhet och arbetet med nyanlända barn och elever i synnerhet. I augusti görs en förvaltningsövergripande analys som i september presenteras för nämnden.

.

5 Piteå Naturskola

Är en resurs i naturorienterande ämnen och teknik inom Piteå kommun, i första hand för årskurs 4-6. Vi är en aktiv del av den skolutveckling som sker lokalt i vår bygd.

Medlem i

Naturskoleföreningen

5.1 Syfte

Först och främst vill vi med Naturskolan bidra till att eleverna når läroplanens mål och på ett lustfyllt och elevaktivt sätt får möta utvalda delar ur det centrala innehållet. Vi verkar för att utemiljön i skolornas närhet används som lärandemiljö. Arbetssättet ska hjälpa lärare i bedömning av elevers kunskaper.

5.2 Mål

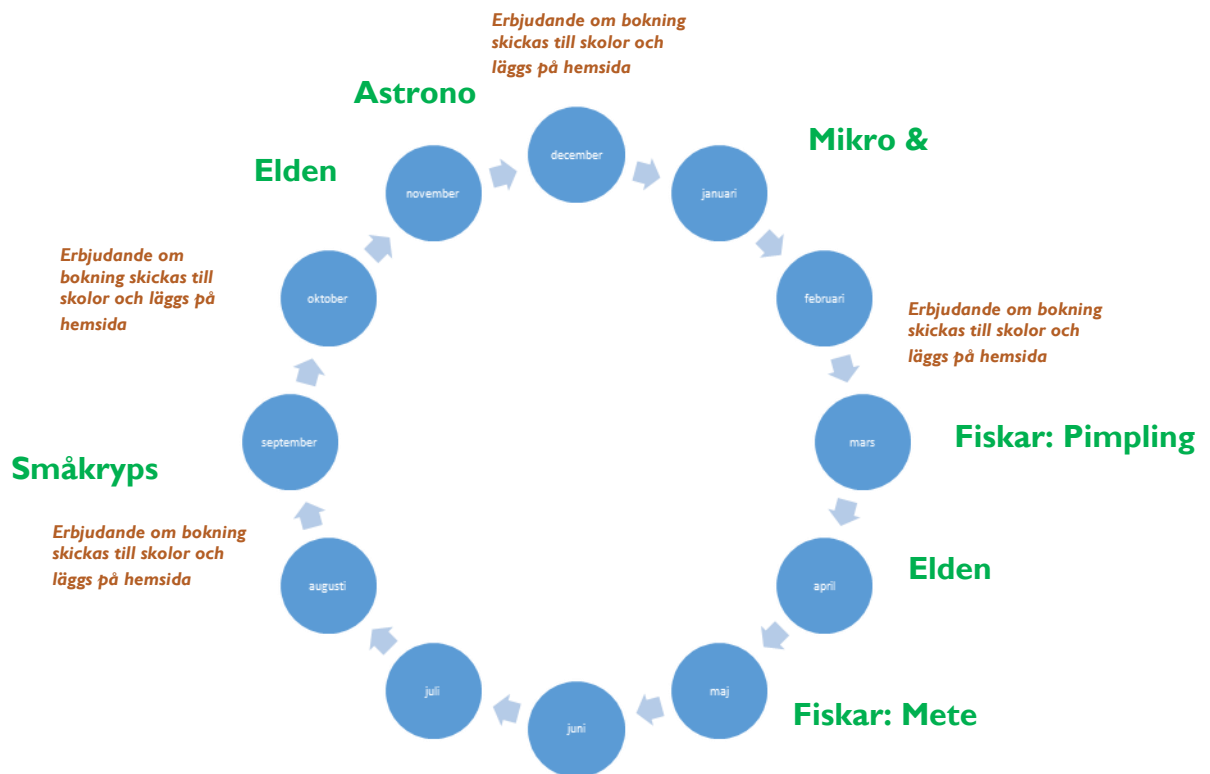
Alla elever i Piteå kommuns skolor ska någon gång under åk 4-6 ska ha deltagit vid någon exkursion tillsammans med Naturskolan.

5.3 Tidsplan

Vi arbetar med tematisk undervisning under hela läsåret. Temat Biolab/Tekniklab pågår under hela läsåret.

Naturskolans årshjul visar när olika teman är aktuella.

2007 startade Piteå Naturskola sin verksamhet och är sedan dess delaktiga i Naturskoleföreningen. År 2010 i samband med Porsnässkolans renovering, införlivades våra verksamhetsanpassade lärandemiljöer, Biolabbet och Tekniklabbet, med Naturskolan och har därefter blivit tillgängligt för alla kommunens 4-6 skolor.

5.4 Utvecklarstöd

Lärare med klasser, i första hand åk 4-6, erbjuds stöd genom:

- Besök i våra lärandemiljöer i Biolab och Tekniklab.
- Besök av Naturskolan med tematisk undervisning i den egna skolans närhet.
- Erfarenhetsutbyten eller få hjälp med andra frågor genom kontakt med Naturskolan.
- Läraren får fortbildning, fr.a. genom att uppleva våra teman och få idéer kring utomhuspedagogik, fördjupade ämneskunskaper och tips på hur undervisningen kan konkretiseras.
- Få material tilldelat till sin skola från Naturskolan, exempelvis metspön, pimpelspön och utomhuspedagogisk litteratur.

5.5 Rapportering

Från och med 2017 kommer rapportering av verksamheten ske årligen i september. Den senaste verksamhetsberättelsen ligger som bilaga 4.

6 Riktlinjer och väg ledning för media- och IT-etik

Barn- och utbildningsnämnden har beslutat om riktlinjer för media- och IT-etik. Riktlinjerna gäller för elever inom ramen för Utbildningsförvaltningens verksamhetsansvar. Riktlinjerna kompletteras med ett vägledande stödmaterial som kan användas för att i dialog med barn, elever och vårdnadshavare, åstadkomma ett sunt förhållningssätt när det gäller samspel via digitala medier.

6.1 Syfte

- Att främja ett gott beteende vid användande av digitala medier
- Att skapa förståelse för konsekvenserna av ett olämpligt agerande via digitala medier
- Att stärka skyddet för både elever och personal
- Att förmedla handlingsalternativ om man blivit utsatt för kränkningar

6.2 Mål

- Att minska förekomsten av kränkningar och brottsligt agerande via sociala medier eller andra digitala medier.
- Att öka barn- och ungdomars kunskap om olika handlingsalternativ ifall man själv eller någon annan blivit utsatt.
- Att riktlinjerna och vägledningen ska vara kända och bearbetad i samtliga verksamheter och på så sätt utgöra en del i det förebyggande arbetet mot kränkningar och brottslig verksamhet som sker via nätet.

6.3 Målgrupper

Elever

6.4 Strategi för att nå målen

Skolan har i uppdrag att göra riktlinjerna kända för målgruppen samt att utifrån vägledningen föra dialog med eleverna utifrån deras mognadsnivå. Ett kompletterande lärarstöd kommer också att utarbetas.

6.5 Årshjul

Arbetet med media –och IT etik är en fortgående process som utvärderas varje år genom SKA arbetet. Den IT och media policy som finns upprättad ska återspeglas i skolans Plan mot diskriminering och kränkande behandling

Bilagor

7 Skola för hållbar utveckling

Introduktionsföreläsningar

Det första steget i en förskolas/skolas arbete med Skola för hållbar utveckling, är att bjuda in oss samordnare för en introduktionsföreläsning. Föreläsningen fokuserar på olika aspekter av hållbarhet och hur ansökningsförfarandet ser ut.

Vid introduktionstillfället erbjuder vi ett första steg mot att enas om förskolans/skolans hållbara utvecklingsmål. Verktygen är dels en självskattning och en rangordningsövning kring de områden som känns mest angelägna för verksamheten,

Processtöd/ handledning

I processen som leder fram till skrivandet av ansökan erbjuds alla enheter processtöd, i första hand genom stöd på plats. För pedagoger och förskolechefer/ rektorer är det viktigt att hållbar utveckling blir en naturlig del i förskolan/ skolan och att hållbarhetsarbetet finns som en del av det systematiska kvalitetsarbetet.

Föreläsningar och nätverkande

För att kunna erbjuda stöd och kompetensutveckling inom flera olika områden arrangerar vi föreläsningar i samverkan med olika aktörer, exempelvis Den Globala Skolan. Sedan 2014 arrangerar vi *Piteå Kunskapsfestival*,

Piteå Kunskapsfestival är en mäsas för pedagoger i förskola, grundskola och gymnasieskola som arrangeras årligen. Ett av huvudspåren på är Hållbar utveckling där ett stort antal föreläsningar och workshops erbjuds. För att kunna ge ytterligare stöd till de skolor och förskolor som arbetar med ansökan, så arbetar vi i ett nätverk med personer i kommunen som på olika sätt kan hjälpa till och stärka förskolans/ skolans hållbarhetsarbete. Exempel på sådana personer är kommunens samhällsutvecklare, hälsostrateg, PIREVA, Reprisen, energirådgivare och jämställdhetsstrateg.

Utmärkelsen

Utmärkelsen är slutpunkten för arbetet med ansökan men målsättningen är att detta innebär startpunkten på ett eget långsiktigt hållbarhetsarbete.

Information

För samtliga förskolor och skolor som fått utmärkelsen lägger information om utmärkelsen på enhetens hemsida. Utbildningsförvaltningen har valt att uppmärksamma de enheter som fått utmärkelsen genom att erbjuda dessa en fasadflagga med symbolen för utmärkelsen.

8 Handlingsplan för giftfria förskolor

Utbildningsförvaltningen har av fullmäktige fått i uppdrag att ta fram en åtgärdsplan för en giftfri miljö i kommunens förskolor. Åtgärdsplanen tas fram och genomförs i samverkan med övriga förvaltningar, i det inledande skedet tillsammans med miljöinspektörer och inköpsavdelningen.

Varför giftfri förskola?

Barn är mer känsliga för kemikalier och miljögifter än vuxna. Det beror bland annat på att barns kroppar inte är färdigutvecklade. Barn andas till exempel snabbare och äter och dricker mer i förhållande till sin vikt jämfört med vuxna. De utforskar dessutom sin omgivning genom att smaka och suga på saker och har en tunn och ömtålig hud. Det medför att om de utsätts för samma mängd av ett ämne som en vuxen kan de ändå få i sig mer. Vissa ämnen som är hormonstörande kan dessutom påverka barnens utveckling negativt.

Coctaileffekten

Att minska mängden farliga kemikalier är även viktigt utifrån risken för cocktaileffekten.

Cocktaileffekten innebär att även om varje enskilt ämne inte överstiger tillåtna gränsvärden, så kan de tillsammans få en mycket större effekt och vara potentiellt farligare än det enskilda ämnet.

Undersökningar visar att damm kan bidra med en stor del av småbarns intag av flamskyddsmedel och andra miljögifter. Eftersom barn rör sig nära golvet är det viktigt med en god städning och hygien för att minska små barns exponering för farliga kemikalier och miljögifter.

Försiktighetsprincipen

Vi är ålagda att tillämpa försiktighetsprincipen, i enlighet med miljöbalken 2kap 3§, då det finns många olika ämnen och ämneskombinationer som vi inte har tillräcklig kunskap om. Det innebär att vi måste ha goda marginaler i val av material och inventarier ur miljö- och hälsosynpunkt.

Ett gemensamt ansvar

Arbetet för giftfria förskolor berör många delar av kommunens organisation. Flera stödfunktioner kan hjälpa till att stötta arbetet, till exempel miljöinspektör och upphandlingsenheten. De flesta av åtgärderna ska utföras på förskolorna av förskolechefer tillsammans med personal. Projektet är kommunövergripande och olika funktioner behöver samverka. Vi behöver vara en organisation som ställer miljökrav och arbetar samlat för barnens bästa.

Ställ tuffare krav på giftfria produkter vid inköp och gör samtliga inköp via kommunens inköpsavdelning

En särskild grupp med representanter från de olika förskolorna utbildas i att specificera krav och fungera som beställare. Krav på giftfrihet ska på sikt ställas på samtliga varor som köps in. Extra viktigt är att de varor som används ofta ska vara giftfria.

Samtliga inköp ska göras via inköpsansvarig på respektive förskola och upphandling ska göras utifrån Upphandlingsmyndighetens *Baskrav för giftfri förskola*.

Ansvariga: Inköpsavdelningen ansvarar för att ge utbildningen under 2015. Förskolechef utser ansvariga på respektive förskola. Klart våren 2015.

Inventering och utrensning på varje förskola

En viktig del av arbetet handlar om att se över vad som finns idag på förskolan och rensa bort sådant som barnen inte bör ha i sin omgivning. Punkterna nedan är förskolechefens ansvar men kan delegeras till andra. Åtgärderna dokumenteras och avrapporteras årligen till Barn och utbildningsnämnden med start 2015.

Rensa bort gammal elektronik

Elektronik är ingen leksak och innehåller diverse mindre bra ämnen. Det kan vara till exempel avlagda mobiltelefoner eller tangentbord som lämnats in till förskolan. Plasthöljet och kretskorten i elektroniska apparater som TV-spel, och stereoapparater kan ofta innehålla *bromerade flamskyddsmedel*. Bly kan finnas i lödpunkter och elkablar innehåller ofta *ftalater*. Det är därför en onödig risk att låta barnen leka med elektroniken. Gammal elektronik ska inte längre tas emot av förskolorna.

Rensa bland plastleksaker

Plast är bra till mycket men inte alltid det bästa för barnen. Det finns många olika sorters plaster som innehåller olika ämnen, vi ska därför rensa bland plasticsakerna för att minimera risken att utsätta barnen för skadliga ämnen. Kemikaliekraven på leksaker har skärpts under åren, därför är nya plastleksaker bättre än gamla. Mjuka plastleksaker av *PVC* eller annan typ av plast som är äldre än 2007 innehåller sannolikt *ftalater* som är förbjudna inom EU idag och de kan även innehålla bly.

I Europa ställs kemikaliekrav vid leksakstillverkning. De kraven gäller dock inte för leksaker som säljs här men tillverkas utanför Europa.

Rensa bort plastleksaker som känns klibbiga eller hala

Det klibbiga kan vara *ftalater* som läcker ut. När de släpper från plasten kan det kännas klibbigt eller halt.

Rensa bort plastleksaker som luktar

Leksaker som luktar starkt, antingen kemiskt eller parfymerat, ska undvikas eftersom de kan innehålla ämnen som är allergiframkallande.

Rensa bland icke-leksaker

Förskolorna är fyllda av olika saker att leka med, vissa saker lämpar sig dock bättre för lek än andra. Se därför över saker som barnen leker med som inte är ämnade att vara leksaker.

Rensa bland utklädningskläder

Rensa bort väskor eller andra saker i konstskinn eftersom de ofta innehåller PVC-plast med ftalater och ibland *bly*. Billiga smycken eller bijouterier som känns tunga kan innehålla stora mängder hälsoskadligt *bly* och *kadmium*. Allergiframkallande nickel kan också förekomma. Kläder som har detaljer i metall kan innehålla *bly*, *kadmium* och nickel. Rensa därför bland bälten, smycken och kläder som barnen leker med.

Se över skapande- och pysselmaterial

Det är bra att återanvända material för att inte hela tiden behöva köpa nytt men det finns mer eller mindre bra saker att leka med. Att pyssla med saker från naturen eller till exempel gamla kartonger är bättre än gamla kablar, elektronik eller metall. Byggmaterial som PVC-rör ska också undvikas.

Fasa ut möbler

Möbler är en ganska stor investering som ska hålla länge. Därför är det viktigt att köpa bra möbler när nya ska köpas in. Mindre bra möbler ska på sikt fasas ut.

Byt ut soffor från 70- 80-talet, de innehåller sannolikt bromerade flamskyddsmedel. Vissa sorter bromerade flamskyddsmedel har förbjudits, därför är nya möbler bättre än gamla. Äldre soffor med skumgummi kan även innehålla andra ämnen som inte är hälsosamma, till exempel *bly*.

Rensa bort gamla lekkuddar av skumgummi. Produkter av skumgummi innehåller ofta bromerade flamskyddsmedel. Eftersom några sorter bromerade flamskyddsmedel har förbjudits är det bättre med nyare kuddar än gamla. Äldre skumgummi kan även innehålla andra ämnen som inte är hälsosamma, till exempel *bly*.

Välj rätt bord, ljuddämpande bord kan bidra till en lägre ljudnivå och en bättre arbetsmiljö både för barn och vuxna. När nya köps in, kontrollera att de inte innehåller PVC.

Ansvarig: Förskolechef

Tidsplan: Byt på sikt till PVC-fria bord

Byt ut gamla vilmadrasser

Äldre madrasser innehåller sannolikt flamskyddsmedel som idag är förbjudna. Skumgummit kan även innehålla *bly*. Överdragen är oftast i PVC-plast och kan, om de är gamla, innehålla de sex ftalaterna som är förbjudna idag. Nya madrasser som säljs kan också ha överdrag av PVC-plast men det finns också alternativ. Välj om möjligt ftalatfritt eller PVC-fritt.

Se över förvaringen

Det är generellt bra att hålla nere antalet plastprodukter på förskolan. Andra material än plast eller PVC-fri plast är bättre alternativ.

Rutiner kring lågenergilampor

Samtliga förskolor ska ha rutiner för vad man gör om en lågenergilampa går sönder inomhus.

Rutiner för städning och hygien

God hygien är viktigt inte bara för att minska smittspridning utan även för att minska intaget av skadliga ämnen. Många kemikalier släpper från produkterna och samlas i dammet, därför är bra städning en viktig del i arbetet för giftfria förskolor. För att förbättra inomhusmiljön ska vi göra följande:

Tvätta händerna ofta

Barnen på förskolorna ska tvätta händerna ofta. När de har varit ute, vid toalettbesök och innan måltid är minimum. Det är svårt att kontrollera allt som barnen rör vid på förskolan, därför är det särskilt viktigt med handtvätt för att minimera risken att de skadliga ämnena kommer in i kroppen när de slickar och suger på händerna.

Det ska finnas en tydlig ansvarsfördelning där det framgår vad städenheten respektive verksamheten ska göra. Det är viktigt med rutiner för att följa upp städningen.

Tvätta textilier

Det är viktigt att tvätta alla textilier som gardiner, filter och mjukdjur regelbundet eftersom textilier samlar damm och damm binder de skadliga ämnena som vi vill undvika.

9 Mångfaldsplan

I arbetet för mångfald i Piteås förskolor och skolor har vi samverkat med flyktingsamordningen och Kommunledningskontoret för att ta fram en utbildning med tre träffar: Tanken är att samtliga förskolor och skolor ska genomgå utbildningen. Däremot kan innehållet variera en del utifrån verksamhets förutsättningar.

Utbildningens tre träffar:

Det inledande tillfället är på ca 2 timmar och 30 minuter. Fokus ligger på normer.

Vad är en norm, hur har normerna förändrats vilka normer bär jag på?

Hur tänker vi i vårt kollegium?

Vilka är diskrimineringsgrunderna och är vi en förskola/ skola för alla dessa grupper? Hela träffen bygger på diskussion, aktiviteter och ställningstaganden.

Träff två tar ca 60-90 minuter och fokuserar på flyktingarna. Ansvariga för träffen är personer från flyktingsamordningen.

Vem är vad och vad gäller egentligen? De viktigaste begreppen reds ut.

Hur kan flyktingarnas bakgrund och berättelse se ut? Vad går de igenom för faser?

Hur ska vi bemöta barnen och ungdomarna på förskolan och i skolan?

Vad kan det finnas för spänningar mellan hem och skola?

Efter träff två vidtar förskolans/skolans eget arbete med ett eget utvalt prioriterat område.

Träff tre tar ca 60 min och fokuserar på vilken förskola/skola vill vi vara och hur kommunicerar vi det?

Vi tittar också gemensamt på förskolans/skolans plan mot diskriminering och kränkande behandling utifrån det mångfaldsperspektiv som varit en röd tråd under läsåret.

Rapport 2016

I september månad hade samtliga förskolor och skolor i Öjebyområdet tagit del av mångfaldsarbetet och förnyat sin plan mot diskriminering och kränkande behandling

Pitholms skolor 4-6 har genomfört träff ett och träff två, den tredje träffen genomförs i april månad 2017.

Strömnäs och Munksund liksom samtliga förskolor inleder sitt arbete under oktober månad 2016.

I0 Piteå Naturskola

Nu går året mot sitt slut och vi i naturskolan kan belåtna se tillbaka på ett 2015 fyllt av elevaktivitet. Många barn och ungdomar har fått möjlighet att uppleva ett lärande med utomhuspedagogik som grund. Varje år bidrar vi till att de elever som aldrig i annat fall har chansen att uppleva friluftsliv, får möjligheter till det. Den positiva responsen från såväl elever som pedagoger har varit glädjande och ger oss motivation till att fortsätta att utveckla vår verksamhet.

Personal på Piteå Naturskola

Stefan Bergmark, tjänstgöring 50 %, Stefan Eriksson, tjänstgöring 50 %

Naturskolearbetet

I arbetet med Piteå Naturskola genomför vi temadagar inom naturorienterande ämnen och teknik, i främst åk 4-6 i Piteå kommun. I vår arbetstid ryms två skolbesök per vecka samt för- och efterarbete, planering, inköp och underhåll av materiel, samt den huvudsakliga skötseln av Biolabbet på Porsnässkolan. Några veckor under året har vi bara kunnat erbjuda ett skolbesök då andra arbetsuppgifter krävt vår tid (grovstäd i Biolab, underhåll av materiel, fackliga uppgifter, arbete med undersökningen Personligt, egen fortbildning etc.).

Under 2015 har vi kunnat erbjuda våra teman Mikro & makro, Elden, Fiskar, Småkryp på land, Småkryp i vatten och Astronomi på de olika 4-6 skolorna runt om i kommunen. Vi har också på samma sätt som förra året, tagit emot klasser med elever och deras pedagoger på Porsnässkolan för temadagar i Biolabbet och Teknikklubbet. Även förskolegrupper och fritids från norra området har fått möjlighet att besöka vårt Biolab för en dryg timmes zoologi/etologiundervisning under lov och våra planeringsdagar, besöken från förskoleklass och har dock varit färre detta år än tidigare.

Vid astronomitemat, från slutet av november fram till jullovet, har vi arbetat med 3-5 klasser på varje skola. För klasserna hölls först en förklarande presentation av centrala begrepp i elevernas hemklassrum och därefter fick eleverna uppleva planetariet. Genom att i det helt nedsläckta planetariet visa en projicerad stjärnhimmel, ges en god möjlighet att på ett engagerande sätt, ta upp såväl astronomins mytologiska bakgrund med stjärnbilder, som fakta kring exempelvis stjärnor och månen. Besöken i varje klass tog ca 90 min och vi hann därför möta fler elever och pedagoger per dag än vid våra heldagsteman. Efter att vi besökt klasserna har de fått en grund att utgå ifrån inför vidare arbete kring astronomiska begrepp och vi lämnar dessutom lite arbetsmaterial som de kan fortsätta med. Vid alla våra teman har vi lagt fokus på det centrala innehållet enligt Lgr 11 och möjligheterna för att återkoppla till naturskoledagen i den egna undervisningen bör vara goda.

Verksamhetsidé

Våra teman ska bidra till att eleverna uppnår mål från styrdokumentet för skolan (se sidan Lgr 11 på vår hemsida). Vi vill avdramatisera och ge de elever vi besöker, en positiv bild av vad naturvetenskapliga ämnen och teknik innebär, inför vidare studier. Vi verkar också för att öka användandet av utemiljön i skolans närhet, i undervisningen. Vi vill även ge elever goda upplevelser av friluftsliv och ökad miljömedvetenhet. Genom att klassernas ordinarie pedagoger är med på

temadagarna räknar vi även med att de får värdefull fortbildning, vilken de kan ha nytta av i det egna arbetet med sina elevgrupper efter besöket. Pedagogerna får även under naturskoledagarna en god möjlighet att se sina elever i aktion, vilket kan underlätta deras bedömning av barnens kunnande och initiativtagande. Detta möjliggörs då klasslärarna under naturskoledagarna inte själva behöver vara upptagna genom att ha huvudansvaret för undervisningen. Då naturskolan provar ut, tillhandahåller och vårdar materialet som behövs vid aktiviteterna ges alla enheter samma möjligheter att använda adekvat utrustning, oavsett ekonomiska ramar, vilket också underlättar handhavandet av liknande materiel senare på högstadiet. Vi upplever oss även kunna fånga upp intresset bättre, genom att vi låter eleverna prova dessa spännande arbetsverktyg.

För att få mer information om vår verksamhet kan du besöka naturskolans hemsida:

<http://www.pitea.se/naturskolan>

Skolor som naturskolan besökt med temadagar under 2015

Mikro & makro:

Solanderskolan (56+4), Klubbgårdsskolan (26+2), Porsnässkolan (31+3) och Lillpite skola (26+3).
(Totalt 139 elever och 12 pedagoger).

Elden:

Alterdalens skola (20+1), Klubbgårdets skola (21+2), Lillpite skola (20+3), Norrbyskolan (30+2), Porsnässkolan (60+3) och Solanderskolan (56+4).
(207 elever och 15 pedagoger).

Fiskar:

(Exkursion med isfiske): Norrbyskolan 30+2, Porsnässkolan (54+4) och Rönnskolan (13+8).
(Exkursion med mete): Alterdalens skola (28+1), Klubbgårdets skola (22+2), Rosviks skola (34+2), och Sjulsmarks skola (20+2).
(totalt 201 elever och 21 pedagoger, varav isfiske berörde 97 elever och 14 pedagoger).

Småkryp på land:

Klubbgårdets skola (20+1), Norrmalmsskolan (50+2), Pitholmsskolan (21+1), Porsnässkolan (56+3) och Tallbacka/Mellangårdsskolan (11+4).
(158 elever och 11 pedagoger).

Detta läsår provade vi även på att introducera småkrypen för de små barnen på Helgenäs förskola i Norrfjärden. Vi träffade då 12 barn och 3 pedagoger och byggde myror och spindlar med kottar och pinnar. Det var en utmaning för oss...

Småkryp i vatten:

Pitholmsskolan (21+1), Porsnässkolan (43+3) och Rosviks skola (26+1).
(90 elever och 5 pedagoger).

Astronomi:

Alterdalens skola (47+5), Bergsvikens skola (186+12), Rosviks skola (108+5), Solanderskolan (65+5)
Tallbacka-/Mellangårdsskolan (7+5)
(413 elever och 32 pedagoger)

De skolor som deltagit i temat Biolab och Tekniklab är:

Pitholmsskolan (97+8), Porsnässkolan (21+2) och Solanderskolan åk7 (18+2).
(137 elever och 12 pedagoger)

De som enbart besökte Biolabbet är:

Träningskolan 3 elever och 3 pedagoger
(3 elever och 3 pedagoger)

Biolabbet visades även för scouterna från Norrfjärden och från Hortlax på kvällstid (26 barn och 10 vuxna). Vi hade även ett besök från en förskola med sommarjour (8+3) i slutet av juli.

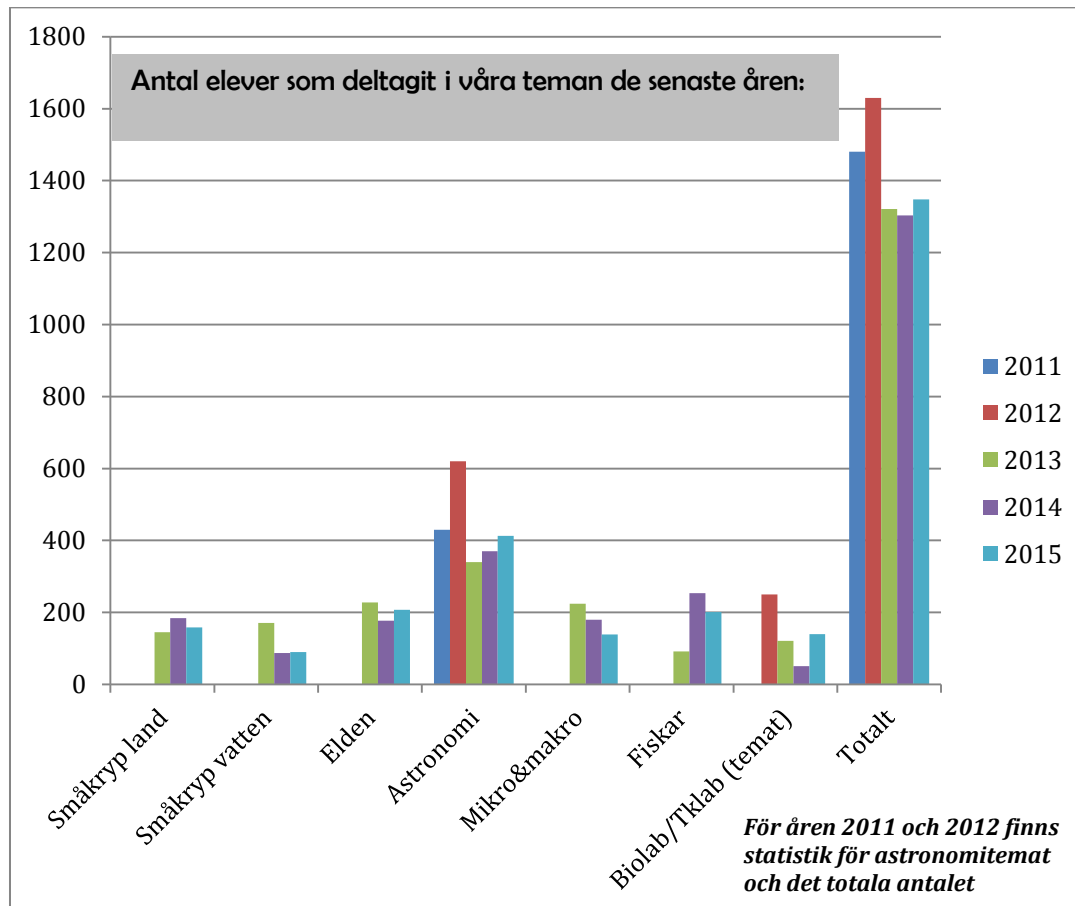

**Det uppblåsbara planetariet som vi lånar, från Teknikens Hus, vid temat Astronomi varje år.
Fotograf: Stefan Bergmark**

Sammanfattning deltagarstatistik:

Vi har under året 2015, undervisat 935 elever och 79 pedagoger med våra heldagsteman och med vårt kortare astronomitema har vi undervisat 413 elever och 32 pedagoger. Förutom temadagarna har vi bokfört deltagande av 62 barn och 18 vuxna i vår verksamhet.

Biolabbet

Vårt Biolab har varje skolvecka under 2015 liksom tidigare använts vid elevensval för Porsnässkolans klasser, åk 7-9. Detta elevensval har blivit lite av en profilering för Porsnässkolan då det inte kan erbjudas i samma utsträckning på andra skolor. Under varje elevensvalperiod engageras 16-18 elever. Året delas in i fyra perioder, för att möjliggöra att fler elever blir delaktiga i djurskötseln. Att ta hand om djuren skapar ofta ett stort engagemang och ger eleverna en utmärkt övning i ansvarstagande. Även under detta år har Sara Wink, som är ma/NO-lärare på Porsnässkolan, ansvarat för elevensval Biolab. Under 2014 gjordes en ombyggnation av väggarna i ljusgården, på grund av att dessa blev felbyggda vid skolans tidigare renovering. En stor mängd växter förstördes och dammen fick tömmas vid ombyggnadsarbetet. Vi har under 2015 kunnat ersätta den växtlighet som blev förstörd och nu har bland annat kryddväxter slagit rot, vilka kan förse undervisningen i hkk på vår skola, med färska smaksättare. Några nya växter som vi nu hoppas ska överleva vintern är en bananplanta, avokado, *Crassula sp.* och *Aloe sp.*

Akvariet med en numera ca 40 cm lång Hoplias från Uruguay kunde vi i slutet av sommaren flytta tillbaka ut i ljusgården efter att det stått inne under ombyggnationen. Dammen har också kommit igång ordentligt igen och innehåller nu både *Cichlasoma dimerus* (Uruguay) och guldfisk.

Övriga arbetsuppgifter

Några naturskoledagar har vi använt till långsiktig planering och för- och efterarbete som inte varit möjligt att göra de dagar då vi varit ute med klasser. Andra liknande dagar har vi hunnit grovstäda i terrarier och akvarier och skött andra tidskrävande arbetsuppgifter i Biolabbet och på naturskoleinstitutionen. Vid regelbundna tillfällen har vi även hanterat bokningar och uppdaterat naturskolans hemsida.

Stefan Eriksson har hållit i en och en halv dags fortbildning kring naturvetenskap och teknik i Älvsbyn under teknikkursen som de anordnar för flickor i åk 8, som för övrigt firade 10:års jubileum detta år. De medverkande ungdomarna arbetade med naturskolans två småkrypsteman och tekniklabbets flygande farkost tema.

Fortbildning

Stefan Bergmark besökte SIDA den 7-8 maj och fick där ta del av vad en rad organisationer presenterade kring arbete med hållbar utveckling. Mycket gällde social hållbarhet, men det fanns även inslag av den ekologiska hållbarheten. Några organisationer som naturskolan har haft kontakt med var där. Naturskyddsföreningen och WWF är exempel på aktörer som naturskolan hade möjlighet att samtala med då. Bergmark representerade, den 20 maj, vår naturskola på ett möte i Umeå med personer som arbetar för vårt lokala RCE North Sweden (*Regional Centre of Expertise har som uppgift att sprida och stödja lärande för en hållbar samhällsutveckling. I dagsläget finns mellan 130-150 RCE runt om i världen*).

Stefan Eriksson representerade Piteå Naturskola vid Naturskolornas regionmöte norr 22-23/10-15 i Skulebergets naturreservat. Det var två berikande dagar som fylldes av gemensamma uteaktiviteter och på kvällen redovisade de närvarande naturskolorna sina verksamheter, förutom detta delades även tips på nya arbetsmetoder, nytt material, teman och övningar.

Under Kunskapsfestivalen arbetade Stefan Eriksson fackligt och träffade där Asta Nilsson från NTA (Naturvetenskap och teknik för alla). NTA är ett icke kommersiellt skolutvecklingsprogram i naturvetenskap, teknik och matematik för lärare och elever i förskolan och grundskolan. Vi ser en möjlighet för Naturskolans pedagoger att genom deltagande i NTA kunna fortbilda fler pedagoger i Piteå kommun, vilket Stefan Eriksson presenterat för Lena Engström vid ett möte 4/12-15.

Vi fick även ta del av föreläsningen, kring en giftfri offentlig miljö, som Chatrine Tourda höll på Strömbackaskolan den 18:e maj.

Den 14-17 juni besökte vi, tillsammans med hela kollegiet på Porsnässkolan, vårt avlånga grannland i väst, mer specifikt Tromsö. Detta kunde vi göra genom att skolan ansökt om och erhållit medel till Erasmus + mobilitet. Under denna fortbildningsresa besökte vi bl a en 1-7 skola (Mortensnes skole), Universitetet i Tromsö och upplevelsecentret Polaria. Vi träffade personer som delade med sig av stort kunnande kring klimatförändringar, arktiskmiljö och energifrågor. En höjdpunkt var mötet med Kim Holmén, International Director Norwegian Polar Institute. Ökad kunskap kring klimatförändringar är något vi ser att vi har nytta av i vårt naturskolearbete med elever i Piteå kommun.

Problem för verksamheten

Under maj-juni fick vi ägna några arbetsdagar till att stuva om vår utrustning i naturskolelokalen och i Biolabbet, t ex fick tolv akvarier flyttas för att golvet i lokalen skulle bilas upp och vattenledningar dras till angränsande klassrum. I naturskolelokalen skulle ventilationsrören bytas ut och det innebar att vi förutom att vi fick flytta våra prylar, även blev utan kontor på Porsnässkolan en tid.

Vid några tillfällen har Stefan Bergmark varit tvungen att använda naturskoletid för att presentera resultat av Personligtundersökningen då ingen annan tid fungerade. Stefan Eriksson har också under året varit tvungen att utföra andra uppdrag vid några tillfällen under vår gemensamma tid men i stort har vi kunnat utföra det vi föresatt oss.

Sammanfattande tankar

Vi är glada att våra teman bidrar till att klasslärare kan erbjuda exkursioner och laborativt arbete av hög kvalitet i utbildningen av unga. Mycket av detta skulle varit svårt att genomföra med samma kvalitet utan vår hjälp, har flera pedagoger uttryckt. Vi får signaler att det vi gör uppskattas av såväl elever som pedagoger och vi förbättrar hela tiden det som erbjuds, genom att metod och innehåll kontinuerligt bearbetas och utvärderas för att anpassas till den undervisning som bedrivs på de skolor vi besöker. Tidsramen sätter begränsning på antalet teman vi kan erbjuda och i dagsläget kan vi tillhandahålla stöd i de arbetsområden vi i texten tidigare räknat upp. Vid en eventuell utökning i tjänstefördelningen för naturskolan kommer fler teman att erbjudas, då vi redan har planer på tänkbara nya inriktningar.

Vi är stolta över att vi kunnat erbjuda så många barn och pedagoger hjälp inom naturorienterande ämnen och teknik under 2015. Nu blickar vi framåt mot ett nytt spännande år 2016!

Stefan Bergmark & Stefan Eriksson

Lärare: Piteå Naturskola

Utbildningsförva

I I Riktlinjer för medie och IT- etik i Piteå kommuns skolverksamhet

Riktlinjerna gäller för elever.

Vägledningen är tänkt att vara ett stöd i det förebyggande arbetet mot kränkande behandling via digitala medier. Vägledningen är ett komplement att använda i dialogen mellan personal, elever och vårdnadshavare, och bör implementeras i skolans ordningsregler.

Riktlinjer

- Filmning och fotografering i omklädningsrum och toaletter är inte tillåtet.
- På andra platser kan det för dig som elev vara tillåtet att fotografera, filma och göra ljudupptagningar, publicera på sociala medier om du först frågat de som berörs och fått deras medgivande.
- Du ska även ha tillåtelse för hur du hanterar bilden/filmen/ljudupptagningen sen den är gjord. Ska den publiceras på något sätt så ska berörda ha lämnat tillåtelse till publiceringen.

Tänk efter före:

Om du vet eller är osäker på om det är schysst, följ dessa två enkla regler:

- Dela inte!
- Delta inte!

Fundera över vilka konsekvenserna kan bli av ditt agerande på nätet. Fundera över vilka konsekvenserna kan bli av ditt agerande på nätet, tänk på att det kan vara straffbart. Brottsbalken och Personuppgiftslagen, Datalagen, Diskrimineringslagen och Tryckfrihetsförordningen reglerar vad som är otillåtet.

- Tänk på att du lämnar digitala fotspår. Ingenting försvinner – allt går att spåra!
- Tänk på din egen integritet. -Vem vill Du vara på nätet? -Hur vill Du bli uppfattad, nu och om några år?

Cyberschysst – vad innebär det?

- ✓ Publicera inte något som kan vara kränkande för andra, förolämpningar eller förtal
- ✓ Publicera inte något som kan innebära hets mot folkgrupp
- ✓ Publicera inte något som kan innebära olaga hot
- ✓ Publicera inte något som kan innebära ofredande
- ✓ Delta inte, dela inte, gilla inte något som innehåller ovan nämnda punkter
- ✓ Kolla källan innan du publicerar eller delar information

Om något ändå händer:

- ✓ Våga berätta – forskning visar att de allra flesta som vågar berätta för en vuxen upplever att de blev hjälpta.
- ✓ Skolan har en skyldighet att hjälpa och agera.

Sju viktiga saker du måste veta om näthat

1. Skolan är skyldig att utreda alla påstådda kränkningar, även de som sker på elevens fritid, om händelserna har kopplingar till verksamheten i skolan. Detta gäller även om kränkningar och mobbning sker via nätet. Om utredningen visar att kränkande behandling förekommer måste skolan vidta de åtgärder som behövs för att stoppa fortsatta kränkningar.
2. All personal har en skyldighet att agera om en elev anser sig vara utsatt för kränkande behandling. All personal har också skyldighet att föra det vidare till rektor. Det gäller alltså även kränkningar som inträffar på fritiden, och på nätet om det påverkar elevens skolgång. Rektor måste i sin tur anmäla detta till de som ansvarar för skolan.
3. Om du blir utsatt för något obehagligt på nätet eller via sociala medier ska du berätta det för personal på skolan. De ska hjälpa dig! Om du inte får den hjälp du behöver kan du göra en anmälan till Barn- och elevombudet som utreder händelsen och i vissa fall utkräver skadestånd för en elevs räkning. Källa: Skolinspektionen samt Skollagen 6 kap 10§
4. Det är viktigt att du polisanmäler även om du är osäker på om det som hänt är ett brott. Och gör det snabbt – då är det lättare för polisen att utreda. Ofta behöver polisen begära ut information från internetoperatörer, som bara sparas i sex månader. Anmäl brottet genom att uppsöka närmaste polisstation eller ringa 114 14. Det kan vara svårt för dig att avgöra om du utsatts för brottsligt näthat, polisen hjälper dig att göra den bedömningen. Om det är akut kan du alltid ringa 112.

5. Samma person som har utsatt dig kan också ha utsatt andra. Därför kan din anmälan bidra till att fler brott klaras upp. Dessutom får samhället en bild av hur stort problemet är. En rättvisande brottsstatistik hjälper polisen att prioritera, se trender och att informera om och förebygga brott.
6. Tänk på att spara bevisen själv. Skriv inte bara ut på papper, utan spara även digitalt. Trots att det kan kännas jobbigt att ha kvar ett hotfullt meddelande är det viktigt att inte radera mejlet eller inlägget. Ta skärmdumpar, då har du bilder, kommentarer eller inlägg sparade även om de skulle raderas. Du kan också be någon titta på originalet. Om ärendet skulle gå till rättegång kan den personen vittna om att din skärmdump inte är manipulerad.
7. För att få bort kränkande material från nätet ska du vända dig direkt till nättjänsten som missbrukats. Det kan också leda till att personen som hotat dig blir avstängd. Gör inte det förrän du har sparat bevisen. Källa: Polisen

I 2 SKA frågor Normer och värden

Var är vi?

Skola för hållbar utveckling:

Fråga 33. Innehar alla dina enheter utmärkelsen Skola för hållbar utveckling? Om inte så fall, vilka enheter saknar utmärkelsen? (Kort svar)

Fråga 34. När ska er ansökan hos Skolverket förnyas och pågår det arbete med att förnya ansökan? (Kort svar)

Fråga 35. Finns engagemang för arbetet med hållbar utveckling hos personalen? I så fall, hur visar det sig? (Kort svar).

Fråga 36. Vilka egna utvecklingsmål har vi angett i vår ansökan om utmärkelsen och berör de social, ekonomisk och/eller ekologisk hållbar utveckling? (Max 800 tecken inkl. blanksteg)

Fråga 37. Upplever vi att eleverna är delaktiga i arbetet med hållbarhet och i så fall hur då? (Ska även anges i förnyad ansökan) Max 800 tecken inkl. blanksteg

Vart ska vi?

Hållbar utveckling

Gör en analys av nuläget när det gäller hållbar utveckling med hjälp av nedanstående frågor. Även om det ofta är svårt att hitta säkra svar är det viktigt att försöka göra en motiverad bedömning av varför nuläget är som det är för att kunna besluta om arbetets framtida inriktning. Helst ska varje fråga besvaras någonstans i analystexten, men om det inte går bör frågorna åtminstone tas upp till reflektion.

Vilka faktorer inom förskolan (förutsättningar och arbetssätt) har en positiv påverkan på arbetet med hållbar utveckling, enligt vår bedömning?

Vilka faktorer inom förskolan (förutsättningar och arbetssätt) har en negativ påverkan på arbetet med hållbar utveckling, enligt vår bedömning?

Vilka utvecklingsområden har identifierats?

Behöver vi mer resurser och/eller stöd av huvudmannen i vårt arbete? I så fall, på vilket sätt och varför? Svar (inget max antal tecken):

SKA frågor giftfritt

- Har våra förskolor en inköpsansvarig genom vilken inköp sker? (Ja/nej)
- Har representanter från samtliga avdelningar tagit del av föreläsningen Giftfri förskola? (Ja/nej)
- Görs alla inköp via avtalskatalogen? (Ja/nej)
- Om inte, var sker de flesta andra inköp och vilka varor handlar det om? (Kort svar)
- Har det upprättats en plan över vilka långsiktiga investeringar som behöver göras för att minska förekomsten av gifter, t.ex. utbyte av möbler? (Ja/nej)
- Har samtliga avdelningar rensat ut gammal elektronik? (Ja/nej)
- Har alla vinylhandskar bytts ut mot nitrilhandskar? (Ja/nej)
- Har samtliga vilmadrasser bytts ut till nya? (Ja/nej)
- Om inte, hur många återstår att köpa in och när görs detta? (Kort svar)
- Finns det i vårt område en tydlig rollfördelning kring vem som städar vad? (Kort svar)

13 Avfallshantering i förskolan och skolan.

Projektet är en del i kommunens övergripande plan för ekologisk hållbarhet.

Mål:

Avfall sorteras på samtliga förskolor och skolor inklusive gymnasiet. Samma symboler ska användas så att det blir lätt att lära sig och känna igen de olika fraktionerna.

Det ska vara naturligt för barn, ungdomar och personal i samtliga kommunala verksamheter att sortera det avfall som uppkommer så att vi alla kan bidra till en hållbar utveckling och ge trovärdighet kring skolans miljöundervisning

Enheterna ska utrustas med ändamålsenliga kärl som placeras ut för att göra största möjliga nytta.

Soprummen ska rensas, utrustas med ändamålsenliga kärl som märks upp.

Nuläge:

Sortering har införts i såväl förskolor som skolor i Öjebyområdet

I Infjärden sorterar samtliga skolor, d.v.s. Böle, Sjulnäs och Svensbyn. Förskolorna har ännu inte utrustats med kärl, och sorterar i nuläget i egna kärl som varierar i utseende.

I september 2016 stod hela sorteringsystemet på Strömbäckaskolan klart och